

Türkçe Öğretiminde Görsel Okuma^a

Bünyamin SARIKAYA^{1,b}

¹ Yrd. Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Böl., Muş-Türkiye

Başvuru tarihi: 20 Mart 2017

Düzeltilme tarihi: 16 Mayıs 2017

Kabul tarihi: 27 Mayıs 2017

Öz

Görsel okuma; yazma, okuma, dinleme ve konuşma becerisi gibi Türkçe eğitiminde yer alan temel dil becerilerinden biridir. İlk kez 2005 Türkçe Öğretim Programında (1-5. sınıflar) ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınan bu beceride öğrencilere kazandırılması hedeflenen kazanım ve etkinliklere yer verilmiştir. Bunun yanı sıra görsel okuma eğitiminin öğrencilere verilmesinde yapılandırmacı yaklaşım temel alınmış ve öğrencilerin üst düzey düşünme becerileri edinmeleri amaçlanmıştır. Teknolojinin her geçen gün ilerlediği çağımızda görsel okumanın önemi de bu bağlamda giderek artmaktadır. Bu amaçla bu çalışmada görsel okumanın Türkçe öğretimindeki yeri ve önemine bunun yanı sıra görsel okuma becerisine yönelik etkinliklere ve görsel okuma becerisinde kullanılan materyallere değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Türkçe Öğretimi, Görsel Okuma, Etkinlik, Görsel

^a Bu çalışma, 2016 yılında Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından kabul edilen ve Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ' nin danışmanlığında yürütülen "*Problem Çözme Basamaklarına Göre Yapılandırılmış Görsellerin 6, 7 ve 8. Sınıf İşitme Engelli Öğrencilerin Yazma Becerileri ve Tutumlarına Etkisi*" adlı Doktora tezinden türetilmiştir.

^b Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, 49250, Muş / Türkiye.
e-posta: b.sarikaya@alparslan.edu.tr

Visual Reading in Turkish Teaching

Abstract

Visual reading is one of the basic language skills such as reading, writing, reading, listening and speaking involved in Turkish teaching. Having been addressed as a separate learning area for the first time in the 2005 Turkish Language Teaching Program (grades 1-5), visual reading education included achievements and activities which targeted students. In addition, visual reading education was based on the constructivist approach and aimed at the acquisition of high level thinking skills by students. With the advances in technology in our age, visual reading is becoming more and more important. Within this context, this study investigates the place and importance of visual reading in Turkish teaching and addresses the activities focused on visual reading skills and materials used in visual reading skills.

Keywords

Turkish Language Teaching, Visual Reading, Activity, Visual

1. GİRİŞ

Zamanın geçmesiyle değişen toplumsal ihtiyaçlar ve teknolojik, bilimsel gelişmeler sonucunda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan temel dil beceri alanlarına (dinleme, konuşma, okuma, yazma) görsel okuma ve görsel sunu becerileri de eklenmiştir. Görsel okuma ve görsel sunu kavramları, 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programında ilk kez ele alınan bir beceri alanıdır. Programda görsel okuma ve görsel sunu ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınmıştır.

Bu alan şekil, sembol, resim, grafik, tablo, beden dili, doğa ve sosyal olaylar gibi görselleri okuma, anlama ve yorumlamayı ve analiz etmeyi kapsamaktadır. Ayrıca öğrencilerin duygu, düşünce ve bilgilerini görseller aracılığıyla başkalarına aktarması da bu alan içinde ele alınmıştır.

Görsel okuma hakkında şimdiye kadar yapılan pek çok tanım mevcuttur. Bu tanımlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

- (i) Görsel okuma; resimsel ve grafiksel görüntülerle aktarılan mesajın okunması, anlaşılması ve yorumlanması sanatıdır (Wileman 1993'den aktaran: Çam, 2006: 8).
- (ii) Görsel okuma; kişilerin etraflarında gördükleri her şeyi analiz etmelerini sağlayan yeteneklerin bütünüdür (Stokes, 2005).
- (iii) Görsel okuma; bir durumun meydana geliş şeklini doğanın kendi kanunları içinde ele alan ve neden-sonuç ilişkisi kurma becerisine sahip olma kabiliyetidir (Güleryüz, 2004).

- (iv) Çizimler, sesler, resimler, hareketler, grafikler, fotoğraflar, elektronik metinler, videolar gibi birtakım araçların kullanılarak anlam arayışı içine girilmesi ve elde edilen anlamın paylaşılması işidir (Akyol, 2006).
- (v) Görsel okuma; yazılı metinlerde yer almayan görsel öğelerin ele alınması ve okunmasıdır (Brill, Kim ve Branch, 2001'den aktaran: Çam, 2006: 8).
- (vi) Şekil, sembol, resim, grafik, tablo, beden dili, doğa ve sosyal olaylar gibi görsel kavramların algılanıp değerlendirilmesidir (Ünal, 2006).
- (vii) Görsel okuma; birbirinden farklı çeşitli görseller vasıtasıyla evrenin ve sosyolojik unsurların yorumlanması ve zihinde yeniden inşa edilmesi sürecidir (Güneş, 2013: 3).

Görsel okumanın anlamı, tanımı ve kapsamı yukarıdaki tanımlardan da anlaşılmaktadır. Görsel okumayı analiz etmeden önce görsel okuma becerisinde önemli yeri olan görsel kavramına ve unsurlarına yer vermek gerekir.

2. GÖRSEL KAVRAMI

Görsel kavramı ile ilgili çeşitli tanım ve açıklamalar vardır. Güneş, (2013: 3) bunlardan bazılarını şöyle tanımlamaktadır:

- (i) Görme ve görme duyusuyla ilgili, görmeye dayanan,
- (ii) Bir film, fotoğraf, plastik veya grafik sanatların veya bir varlığın görünümü,
- (iii) Herhangi bir nesnenin basılı sunumu,
- (iv) Soyut bir ögenin fiziksel sunumu,
- (v) Nokta ve şekillerin bütünü,
- (vi) Bir eşya ya da varlığın zihinsel görünümü,
- (vii) Görüntü ve gözle izlenebilen her şeyin taşıdığı özellikler.

Yukarıda verilen tanımlamalardan bazıları resim, fotoğraf, çocuk resimleri gibi kavramları da tanımlamak için kullanılmaktadır. Görsel kavramı hem hayal ürünü hem de gerçek olan orijinal bir modelden oluşan görüntülerdir. Yani görseller, bir şeyin taklitlerini veya gerçek olmayan bir şeyi tanımlamayı sağlayan ürünlerdir (Güneş, 2013: 3).

Görsel öğeler çok eski zamanlardan beri ve çok sıklıkla kullanılmaktadır. Çünkü görsellerin bilgi alışverişinde birçok yararı mevcuttur. Bu yararlı durumlardan bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Levin, 1979-1982; Levie, 1982; Smet, 2005; Şahin ve Kıran, 2011'den aktaran: Başaran, 2013: 353-354):

- (i) Görseller daha özlü ve kısadır. Görseller yardımıyla bilgi daha yoğunlaştırılmış hale getirilebilir. Bir resim bin kelimeye bedeldir. Yani görsel kullanarak çok miktarda bilgiyi az sürede paylaşmak mümkün olur. Bu sayede metinden bilginin alınışı kolaylaşır.
- (ii) Görseller bilgiyi somutlaştırır. İletilmek istenen mesajı etkili ve somut bir şekilde "gösterir."
- (iii) Görseller kullanılarak bilgiler arası kopukluklar yok edilebilir. Bir görsel yardımıyla ilişkiler daha rahat ve etkili şekilde öğretilir. Görsel bilgiyi daha bütünleşmiş hale getirir.

- (iv) Görseller bilgileri ayırır, özelleştirir, bilgilerin birbirleriyle veya hedef kitlenin ön öğrenmeleriyle karışmasını engeller.
- (v) Bilginin zihne kodlanmasına dolayısıyla hatırlanmasına yardım eder. İnsan beynini oluşturan iki yarım küre değişik işler için özelleşmiş halde çalışmaktadır. Bir bilgi sözlü veya yazılı ama görsel destekli olarak verildiğinde sözden ve yazıdan alınan bilgiler beynin sol yarı küresine; görsel materyalden alınan bilgiler ise sağ yarı küresine kaydedilecektir. Böylelikle aynı bilgi beyinde iki farklı bölgeye iki kere kaydedilmiş olacak; bu bilgilerden biri bir şekilde yok olsa bile, kişi gerektiğinde diğerini rahatlıkla kullanabilecektir.
- (vi) Görsel, konu hakkında fazladan bilgi verir. Çok az bilgi sahibi olunan veya ön bilgilerin olmadığı durumlarda mesajın anlaşılmasını kolaylaştırır.
- (vii) Yeni zihinsel şemalar oluşturmaya yardımcı olur. Bilineceği üzere bilgi zihinde şemalar şeklinde tutulmaktadır. Görseller yardımıyla hedef kitlenin zihninde çok sayıda yeni şema oluşturmak mümkündür.
- (viii) Görseller bilgiyi alma hususunda bireyi motive eder. Bireyler yazıyla dolu bir sayfadan ziyade bir görsele bakmayı tercih ederler.
- (ix) Görseller dikkati çeker. Bir mesajı alıp anlamının ilk ve en önemli şartlarından biri o mesaja dikkat etmektir. Çok önemli bile olsa dikkat edilmedikçe herhangi bir uyarıcının beyne ulaşması mümkün değildir. Bu, ayrıca duyuşsal kayıta kaybolmaya mahkumdur.
- (x) Görseller yaratıcılığı artırır. Bir görsel taşıdığı birçok anlam sebebiyle zihinde çağrışımlara neden olacaktır. Yazılı veya sözlü olarak bilgi alımı esnasında zihinde oluşabilecek çağrışımlar oldukça sınırlıyken, bir resim veya karikatürün sebep olacağı çağrışımlar çok fazla olacaktır.
- (xi) Görseller okuma, yazma ve dil becerilerini geliştirme etkinliklerinde çok etkili bir biçimde kullanılabilir.
- (xii) Görseller okuma yazma bilmeyen bireylere bilgiyi aktarmada çok etkili bir şekilde kullanılabilir.
- (xiii) Hikâye edici metinlerle kullanıldığına kurguyu oluşturma, karakterleri tanıtmaya veya geliştirme, sahneyi tanıtmaya, farklı bakış açılarını gösterme ve metni anlam açısından güçlendirmeye yardımcı olabilir.
- (xiv) Beyinde görseller sözel materyallerden binlerce kat daha hızlı işlenmektedir. Bu sayede görselleri kullanarak çok miktarda bilgiyi kısa sürede öğretmek/iletmek/beyne kodlamak mümkün olabilir.
- (xv) Görseller bireylerin estetik anlayış geliştirmesine yardımcı olur.

Görsellerin veya görsel öğelerin öğrenme sürecinde faydalarını şüphesiz ki saymak mümkün değildir. Seferoğlu (2010) görsel öğelerin öğrenme sürecine yapabileceği katkıları şöyle sıralamaktadır:

- (i) Öğrenmeye çalışan kişilerin dikkatini konuya çekip onları konuya veya olaylara güdüler.
- (ii) Kişilerin dikkatinin sürekli aktif durumda kalmasını sağlar.
- (iii) Bireylerin konuya karşı duyuşsal tepkiler vermeleri konusunda önemli rol oynar.
- (iv) Kavramların somut hale gelmesini sağlar.
- (v) Öğrenilmesi güç olan kavramların anlaşılmasını sağlar.

- (vi) Şekiller veya figürler vasıtasıyla bilginin düzenli hale gelmesini ve alınmasını kolaylaştırır.
- (vii) Örgüt şemaları veya akış şemaları vasıtasıyla bir kavramla ilgili öğeler arasındaki ilişkilerin düzenlenmesini sağlar.
- (viii) Öğrencilerin veya öğrenmeye çalışan bireylerin gözden kaçırmaları muhtemel bazı noktaları görmelerini sağlar.

Görsel öğelerin eğitim ortamındaki faydalarının yanı sıra onların işlevlerini de anlamak gerekir. Duchastel'e (1980) göre görsel öğeler yedi farklı işlevde kullanılabilir (aktaran: Gültaş, 2012: 35):

- (i) Tanımlayıcı: Bilgi verme amaçlı olup işlenmekte veya açıklanmakta olan öğelerin gerçek anlamda ne türlü olduğunu anlatan görsel öğelerdir.
- (ii) Açıklayıcı: Öğrenmeye çalışan bireyler üzerinde belli bir hükümde bulanmaya çalışan görsel öğelerdir.
- (iii) Yapılandırıcı: Bir kavramın tüm parçaları ve onlar arasındaki ilişkilerin görülmesini sağlayan görsel öğelerdir.
- (iv) İşlevsel: Öğrenmeye çalışan bireylerin bir düzenin nasıl işlediğini görmesini sağlayan görsel öğelerdir.
- (v) Mantıksal-matematiksel: Şema, diyagram, çizim gibi görseller olup matematiksel kavramları anlamak için kullanılan görsel öğelerdir.
- (vi) Yönerge: Bazı işlemler bütünü görselleştirilmesini sağlayan görsel öğelerdir.
- (vii) Veri gösterimi: Bilgilerin görsel olarak ifade edilmesini amaçlayan görsel öğelerdir.

2.1. Görselleri Oluşturan Unsurlar

Görseller, bazı temel unsurlardan oluşmaktadır. Bu unsurlar aşağıda verilmiştir:

- (i) Şekil: Işık, çizgi ve renk gibi öğeleri de içeren ve belli bir anlamı olan unsurlardır. Şekil kavramı, serbest ve geometrik şekiller olmak üzere iki farklı grupta ele alınır. Belli bir çerçeveye veya sınıra sahip olanlar geometrik şekiller iken sınırları belli olmayanlar ise serbest şekilleri tanımlar (Artut, 2001). Şekillerin bir araya gelmesiyle oluşan görseller eğitim-öğretim ortamına hareketlilik getirir ve öğrencilerin öğrenmeye karşı olan ilgilerini artırabilme özelliğine sahiptirler.
- (ii) Resim: Görsel kavramı denildiği zaman akla ilk gelen unsurlardan birisi resimdir. Resimlerin belli başlı işlevleri; farklılıkları vurgulamak, benzetme ilişkisi kurmak, dikkati ön plana çıkarmak ve bazı şeyleri hatırlatmayı sağlamaktır. Kısacası hemen her eğitsel hedefe uygun kavramlardır. Bu noktada önemli olan tercih edilen resimlerin konuya ve amaca uygun olup olmamasıdır (Fidan ve Yılmaz, 1998; Yalın, 2003; Akyol, 2006; Parsa, 2008'den aktaran: Başaran, 2013: 372).
- (iii) Çizgi: Noktaların birleşmesiyle oluşan doğrulardır. Görsel unsurlar içinde bilinen en eski ve en temel motiftir. Çizgiler, mantıklı ve kendi içinde tutarlı bir sistemin ilk anahtarını oluşturur. Resmi bir araya getiren unsurları (renk, doku, şekil) kendi içinde barındıran kavramdır (Artut, 2001).

- (iv) Ritm-Hareket: Ritm bir yenileme olgusudur. Sistemli şekilde hareket etmektir. Benzer durumların tekrar etmesidir. Sanatsal ürünlerin içeriğini güçlendiren, onların entegre olmalarını sağlayan kayda değer bir kavramdır. Ritmik olmayan hareketlerde herhangi bir ahenk ve dengeden söz etmek mümkün değildir. Hareket kavramı ise resim üzerindeki durgun öğelerin sanatçı vasıtasıyla yeniden ele alınması olayıdır (Artut, 2001).
- (v) Doku: Görsellere üçüncü boyutun eklenmesini sağlayan kavramdır. Görsellere farklı bakış açısı ve gerçeklik ilave eder. Doku, görsellerin parçalarına ayrılmasını veya görsellerin bütünlüğünü sağlar (Heininich, Molenda ve Russel, 1993'den aktaran: Çam, 2006: 19). Kişileri derinden etkileme özelliği dokunun önemli rollerinden birisidir (Artut, 2001).
- (vi) Renk: Görsel öğeleri oluşturan unsurlardan en önde gelen kavramlardandır. Renklerin oluşması ışığın cisimler tarafından yansıtılıp beyne ulaşmasına ve beyin tarafından algılanmasına bağlıdır. Resim bir duygu işidir. Renklerin idrak edilmesi insandan insana değişkenlik gösterebilir. Herhangi bir rengi bir kişi sıcak, heyecan verici olarak değerlendirirken başka biri aynı rengi soğuk ve parlak bir şekilde değerlendirebilir (Erdal, 2006). Yine bazı renkler insanlar üzerinde farklı farklı algılar bırakabilir. Bu bakımdan sıcak ve soğuk renkler olmak üzere iki farklı sınıflandırma karşımıza çıkmaktadır. Sıcak renkler insanların dünyaya olumlu veya pozitif bakmasını sağlamaktadır (kırmızı, turuncu, sarı). Soğuk renkler ise insanları rahatlatma ve dinlendirme özelliğine sahiptir (mavi, yeşil, mor) (Artut, 2001). Öğrenmede insanlar üzerinde etki bırakan rengin kırmızı olduğu saptanmıştır. Kırmızı renge sahip bilgiler daha uzun süre akılda kalıcı etkilere sahiptir. Dikkat çekme özelliği az olan renk ise mavidir. Görsellerde ilk algılanan rengin ise sarı olduğu tespit edilmiştir (Heininich, Molenda ve Russel, 1993'den aktaran: Çam, 2006: 19).
- (vii) Diyagram ve şemalar: Bu sınıftaki görselleri oluşturan öğeler akış şemaları, haritalar, krokiler, sınıflandırma çizelgeleridir. Bireylerin görselde yer alan olay-olgu-nesnel arasındaki bağlantıyı görmesini sağlama özelliğine sahiptir. Konunun hangi özelliğe sahip olduğunun anlaşılması için bu görsellerin kullanımı yerinde olacaktır (Fidan ve Yılmaz, 1998; Parsa, 2008; Yalın, 2003; Akyol, 2006'den aktaran: Başaran, 2013: 369).

Görsel kavramı yukarıda verilen açıklamalardan da anlaşıldığı gibi birçok öneme sahiptir. Bunun yanı sıra görsellerin eğitim öğretim ortamında nasıl kullanılacağı da ayrıca ele alınması gereken hususlardan biridir.

2.2. Görsellerin Sınıf Ortamında Kullanımı

Görsellerin eğitim ya da sınıf ortamında kullanılması son derece önemlidir. Ancak bu materyallerin etkili ve yararlı olabilmesi için görsellerin seçimi ve kullanılması konusunda belirlenen ilkelere uyulması gerekir. Bu ilkelere bazıları şöyle sıralamak mümkündür (Başaran, 2013: 376-377):

- (i) Eğitim ortamına model olan görseller getirilerek öğrencilerin fikirleri alınmalı ve değerlendirme yapmaları istenmelidir.

- (ii) Derslerde öğrencilere görseller hakkında uygun ödevlendirmeler yapılmalı; bu ödevlerin hazırlanması hususunda öğrenciler cesaretlendirilmeli ve eğitim-öğretim ortamı görsellerin tasarlanması için işlek duruma getirilmelidir.
- (iii) Görseller vasıtasıyla yapılan manipülasyonlara örnekler bulunmalı, bu örnekler hakkında sınıf ortamlarında yeri geldiğinde konuşulmalıdır.
- (iv) Görsellerle işlenen dersin veya ele alınan konunun içeriği çelişki barındırmamalıdır.
- (v) Görseller ihtiyaç halinde tercih edilmelidir.
- (vi) Görsel-konu ilişkisinde ön planda olan konu olmalıdır. Yani görseller ağır basmamalıdır. Görseller konunun yerine oturması için sadece birer vasıtaadır.
- (vii) Görsellerin verdiği mesajlar bireyden bireye farklı anlamlar kazanabilmektedir. Bu yüzden öğrenme pozisyonunda olan kişilerin şartları göz ardı edilmemelidir. Görselleri yorumlamada bireysel öğrenmelerin etkili olduğu unutulmamalıdır.
- (viii) Tercih edilen görsellerin kalitesine ve hazırlanma şartlarına dikkat edilmelidir.
- (ix) Görseller-yeri geldiğinde-edebi bir anlama sahip olmalıdır.
- (x) Anlaması zor konuların daha iyi anlaşılması noktasında görseller büyük yarar kazandıracaktır.
- (xi) Görsellerin oluşturulması hususunda dikkat edilmesi gereken nokta amaca hizmet edilmesidir.
- (xii) Öğrencilerin görselleri yeteri kadar algılamaları için öğrencilere temel okuma becerileri verilmelidir.
- (xiii) Görsellerden en üst düzeyden verim alınabilmesi için öğrencilere görsellerin hangi fonksiyonlara sahip oldukları anlatılmalıdır.

3. GÖRSEL OKUMANIN ÖNEMİ

Görseller düşünceyi ya da nesnelere arasındaki ilişkiyi görme duyusuna bağlı olarak ifade eden dil dışı göstergeler olarak değerlendirilebilir. Bu göstergelerin yorumlanması bir tür okuma etkinliği olarak hem anlama hem de anlatma süreçlerinde etkili olduğu için genelde dil eğitimi, özelden Türkçe eğitiminde kazandırılması hedeflenen beceriler arasında yer almıştır.

Görsel okuma sayesinde öğrenciler belleklerinde çeşitli imgeler oluştururlar, bu imgeler yoluyla zihinlerinde yer edinen sorunlara daha kolay çözüm bulurlar. Kavramların veya bilgi işlemlerinin yerine oturması öğrencinin bilgi üretiminin harekete geçmesini sağlar. Bu durumda yaratıcı ve eleştirel düşünmede ilerleme sağlanmış olur. Görsel okumanın bir değil birden fazla işlevi vardır. Olaylara farklı açılardan bakmak, onları derinlemesine incelemek ve iletişim kurmak da diğer işlevleri arasında sayılabilir. Bundan dolayı Türkçe öğretiminde görsel okuma becerileriyle diğer beceriler arasında bağlantıların kurulması son derece yerinde olacaktır. Görsel okumanın etkilediği kimi durumlar aşağıda verilmiştir (Güneş, 2007):

- (i) Düşünmeyi geliştirir: Görsel öğeler (şekil, resim, grafik, doku vb.) yeni kavramların öğrenilmesinde büyük yarar sağlar. Bu kavramların kalitesi ve muhtevası hakkında kişinin üst düzey bir şekilde düşünmesinde yarar sağlar.

- (ii) Anlamayı geliştirir: Öğrenciler anlamakta zorlandıkları konuları görsel okuma sayesinde daha rahat öğrenirler. Bu bağlamda öğrenciler önceden yanlış bildikleri durumları düzeltme imkânı elde ederler. Özetle görsel okuma, öğrenen bireylerin zihinlerindeki anlamları geliştirmeleri açısından kayda değer bir öğedir.
- (iii) Öğrenmeyi geliştirir: Karmaşık ve iç içe girmiş konuların öğrenilmesi zordur. Bu tür konuların daha kolay öğrenilmeleri görsel okuma aracılığıyla yerine getirilir. Bilgilerin sınıflandırılıp düzeltilmesinde, sıralanmasında ve gruplara ayrılmasında büyük yarar sağlar.
- (iv) Bilgileri bütünleştirir: Görsel okuma öğrencilerin önceden bildikleriyle yeni öğrendiklerinin birleşmesini sağlar. Bu sayede öğrenci öğrendiklerini zihninde yeniden yapılandırır. Bu yapılandırma ile öğrencinin öğrenme potansiyeli giderek artar.

Görsel öğelerin okumada veya öğrenmede her zaman önemli bir yer tuttuğu bilinen bir gerçektir. Zira yapılan araştırmalarda okumaya veya öğrenmeye etki eden faktörlerde en fazla etkili olan öğenin gördüklerimiz olduğu sonucuna varılmıştır.

Küçükahmet'e (2001: 41) göre bir eğitimci öğrenme ortamında öğrencilerin ne kadar çok sayıda duyusuna hitap ederse öğrenmeyi de o derece kaliteli hale getirmiş olur. Yine Küçükahmet'e göre öğrenme sürecinde: Görme duyusu %75; İşitme duyusu %13; Dokunma duyusu %6; Koklama duyusu %3; Tat alma duyusu %3 etkili olmaktadır. Sönmez (2005: 122) de yaptığı çalışmada duyularla ilgili olarak öğrenilenlerin: %1'inin tadarak; %1,5'unun dokunarak; %3,5'inin koklayarak; %11'inin duyararak; %83'ünün görerek oluşturulduğunu söyler. Yine Sönmez (2005: 122) bilgilerin algılanmasında: okunulanların %10'unun; duyulanların %20'sinin; görülenlerin %30'unun; hem görüp hem duyulanların %50'sinin; söylenenlerin %70'inin; yapılanların %90'ının etkili olduğunu belirtmektedir.

Yukarıdaki verilere bakıldığında da görsel okumanın veya görsel öğelerin öğrenme sürecinde ne denli etkili olduğu anlaşılır. O yüzden bir eğitimci bu süreçte görsel unsurlardan fazla sayıda yararlanmayı bilmelidir. Çünkü görsel unsurlar öğrenme sürecinde en etkili olan faktörlerin başında yer almaktadır.

3.1. Görsel Okuma Becerisine Yönelik Etkinlikler

Görsel okuma becerisinin geliştirilmesine yönelik olarak öğretim ortamının koşullarına uygun pek çok etkinlik yapılabilir. Bu etkinliklerden bazıları şöyledir:

- (i) Resimleri Yorumlama etkinliği: Bu etkinlikte öğrencilere görsel öğeleri yorumlama becerisi kazandırmak temel amaçtır. Bunun için de hikâye kitaplarındaki görseller yorumlatılır. Resimler veya görseller hikâye kahramanlarının duygularını, düşüncelerini okuyucuya aktarır. Görsellerin yorumlanması metnin anlaşılması için önemli bir hazırlık çalışması niteliği taşır. (Köksal, Temur ve Akçam, 2006).
- (ii) Metinde Yer Alan Resimler Üzerine Konuşma etkinliği: Bu etkinlikteki temel amaç metnin vermek istediği mesajla metinde yer alan görsellerin uyumunu

veya aradaki ilişkiyi öğrencinin görmesini sağlamaktır. Görsellerin metnin hangi bölüm veya bölümlerini betimlediği, görsellerin metne uygun olup olmadığı, görsel sayısının yeterli olup olmadığı, görsellerin tam olarak metnin bütününe hitap edip etmediği durumları tartışılır. Ayrıca görsellerin sıralanan işlevleri öğretmen rehberliğinde değerlendirmeye alınır (Akyol, 2006).

- (iii) Resimdeki Ayrıntıları Görme etkinliği: Bu etkinlikte rehber konumundaki öğretmen öğrencilere bir resim gösterir ve öğrencilerden gözlerini kapatmalarını ister. Daha sonra bu resme yeni bir öge ekler. Öğrenciler gözlerini açtığında bu resimdeki farklılığı fark etmelerini ister ve bu hususta onları konuşturur (Maitles ve Publisher, 1998'den aktaran: Kuru, 2008: 56).
- (iv) Görsel Aşamalandırma etkinliği: Öğrencilerden karışık olarak verilen görsellerin kronolojik bir şekilde dizmeleri istenir.
- (v) Zihinde Canlandırılanlar etkinliği: Öğrencilerden metinde ilgi çekici gördükleri bir kısmı hafızalarında canlandırmaları ve akabinde bunu görsel hale getirmeleri istenebilir. Bu işlem yapılırken öğrenciler grafik, tablo, resim vb. öğelerden faydalanabilirler (Akyol, 2006).
- (vi) Hikâye Haritası etkinliği: Bu etkinlikte metni ve görselleri çok iyi anlamak gerekir. Çünkü bu etkinlikte temel amaç, metin vasıtasıyla görseller meydana getirme, görseller vasıtasıyla metin meydana getirme çalışmaları yapmaktır (Akyol, 2006).
- (vii) Soru Ağacı etkinliği: Bu etkinlikte öğrencilerden metinle ilgili çeşitli soruları (derin olmayan sorular, 5N – 1K soruları, derin analiz gerektiren sorular, uygulamaya dayalı sorular, güncel yaşamla ilişki kurulabilecek sorular) bir ağaç şeması üzerinde yazmaları ve yine bu ağaç şeması üzerinde yanıtlamaları istenebilir (Akyol, 2006).
- (viii) Bir Kelime Bir Resim etkinliği: Öğretmen, öğrencilerden metni okuma esnasında anlamını kavrayamadıkları sözcükleri işaretlemelerini ister. Sonrasında öğrenciler anlamını kavrayamadıkları bu sözcüklerin anlamları konusunda öngöründe bulunmaya çalışırlar ve herhangi bir konuşma yapmadan sözcüğün manasını tahtada görseller aracılığıyla sınıftakilere anlatmaya başlarlar (Karatekin, Durmuş ve Işlak, 2005).
- (ix) Haydi, Sahneye etkinliği: Bu etkinlikte başrolde yer alan kişiler öğrencilerdir. Öğrencilerden kümeler meydana getirilir ve öğrenciler metindeki kahramanları zihinlerinde yer edindiği kadarıyla oynarlar. Geriye kalan unsurları da hayal güçleriyle oluşturarak oynarlar (Karatekin, Durmuş, Işlak, 2005).
- (x) Hangi Resim? etkinliği: Ders esnasında öğretmen öğrencilere ders kitaplarını kapatır ve bir metin okur. Okunan metnin ismi söylenmez. Daha sonra öğrenciler ders kitaplarındaki okuma parçalarının görsellerini gözden geçirirler. Öğrenciler bu görsellerden hangilerinin dinledikleri okuma parçasına ait olduğunu bulmaya çalışırlar (Karatekin, Durmuş, Işlak, 2005).

Bunun yanı sıra Güneş (2013: 13-14) de görsel okumaya yönelik bazı etkinliklerin olduğunu belirtir. Bu etkinliklerle yapılmak istenenler; bakışları eğitmek, gözlem yapmayı öğrenmek, görülenleri tanımlamak, duyguları ifade etmek ve yaratıcılığı geliştirmektir. Bu etkinlikler aşağıda verilmiştir:

- (i) Görseli tanıma ve anlama: Görselin tanınması ve anlaşılması sürecinde birden fazla ve farklı görsellerin tercih edilmesi öğrenciler açısından son derece olumlu bir durumdur. Bu bağlamda görsellerin anlaşılması üç aşamada gerçekleşmektedir: Birincisi görsellerdeki ipuçlarından yola çıkarak tahminlerde bulunma, ikincisi görsellerdeki karşıt, ilginç ve birbirine uymayan durumları bulma, üçüncüsü de çeşitli teoriler geliştirerek görselleri anlamaktır. Bu etkinliği tamamlamak-yani görselin tanınması ve anlaşılması-görseli meydana getiren simgelerin doğru olarak çözümlenmesiyle mümkündür.
- (ii) Güdüleme ve merak uyandırma: Güdüleme ve merak öğrenmenin gerçekleştirilmesinde çok önemlidir. Öğrencinin zihinsel açıdan metne veya öğrenmeye hazır olabilmesi için güdü ve merak öğelerinin yerinde kullanılması olumlu bir katkı sağlayacaktır.

Öğrenciler görsellerle duygusal bir ilişki içinde olmalı ve tercih edilen görsele/lere yönelik hissettiklerini, duyu ve düşüncelerini aktarabilmelidir. Bunun sağlanması için öğrencilere çeşitli sorular sorulmalıdır:

- Bu görselle ilgili neler hissediyorsunuz?
- Niçin bu görsele karşı öfke, sevinç, korku ve neşe duyuyorsunuz?
- Niçin bu insanlar orada?
- Göz ifadeleri ne diyor?

Bunların yanı sıra görsele ait öğrencilerde görselle ilgili merak uyandırmak ve görsellerin daha kolay anlaşılmasını sağlamak için soru tekniği kullanılabilir.

Daha sonra görsele yer alan renklerin dizilmesi ve görsele isim koyma vb. etkinliklere de başvurulabilir.

- (iii) Görselleri inceleme: Görselin/lerin biçim, teknik, anlam ve kullanım açısından analiz edilmesi bu etkinlik sürecinde yapılan işlemlerdir.

Biçim bakımından ele alınması renk, ışık, hareket, biçim vb. açılardan öğrencilere görseller hakkında bilgi sunulmasıdır. Bu noktada renk unsuru ele alınır. Fazla rengin tercih edilip edilmediği, hangi renklerin kullanıldığı, görseli oluşturan unsurların bir bütünlük taşıyıp taşımadığı ve görselin bireylere hangi mesajları verdiği ele alınır.

Teknik bakımdan ele almada görselin tekniğine ilişkin inceleme ve sorgulamalara bakılır. Görselin nasıl ve ne ile meydana getirildiği, gerçeği temsil edip etmediği, renklerin tercih edilmesinde uygulanan tekniklerin incelenmesi gibi durumlar ele alınır.

Anlam ve kullanım bakımından ele alınmasında görselle/lerle alakalı öykü ve olaylar aktarılır. Bunlar yapılırken olayların kronolojik açıdan dizilmesi, olaylar hakkında öğrencilerin konuşması/konuşturulması, düşürmeleri vb. etkinlikler tercih edilebilir. Bu etkinlikler esnasında şu sorulara cevap aranır:

- Bu görsel hangi mesajları vermektedir?
- Sanatçı neden bu karakteri tercih etmiş?
- Olayın yeri ve zamanının olaya etkisi nedir?
- Öncesi ve sonrasında neler almaktadır?

- Görsel bize neyi düşündürüyor?
 - Bu görsele hangi isim/ler konulabilir?
- (iv) Kodları çözme ve öğrenme: Görsel okuma etkinliği kodların çözülmesi işlemidir. Yani en önemli ögesidir. Bu işlem öğrencilerin anlama yeteneklerinin gelişmesine katkı sağlar. Buradaki hedef görsele yer alan kodları kavramak, fark etmek, farklı türdeki kodları tetkik etmek ve bunların geliştirilmesine yönelik faaliyetler yapmaktır.
- (v) Hayal gücünü zenginleştirme: Hayal gücünün varlığı kişinin zihinsel yeteneklerini kullanması durumudur. Bu noktada kişinin hayata dair tecrübeleri, edindiği bilgilerle yoğurarak yaşamı anlamlandırması söz konusudur. Bu yetenek sayesinde geçmişte yaşadıklarımızla yaşamakta olduklarımız arasında bir ilişki kurmak mümkündür. Zihnin sürekli canlı ve üretken bir durumda kalmasına olanak sağlar. Hayal gücünün zenginleştirilmesinde görsellerin yanı sıra öykü, masal vb. unsurlar da rol oynayabilir. Görsel okuma vasıtasıyla kazanılan bu beceri öğrencilerin kalıcı öğrenmelerine yardımcı olmaktadır. Yaratıcılığın geliştirilmesinde de yine olumlu anlamda bir işleve sahiptir.
- (vi) Görsel okuma şeması: Görsel okumaya yönelik etkinlikler öğrencilerin öğrenmeyi etkili bir şekilde öğrenmeleri ve zihinsel açıdan gelişmeleri için önemli etkinliklerdir. Görsel okumaya dayalı etkinliklerin tam olarak yerine oturması ve öğrencide bir beceriye dönüşmesi için bir şema meydana getirilmiştir. Bu şemada öğrenciye yönlendirilen sorular ve etkinlikler yer almaktadır.

- (ii) *Dikkat Çeker:* Ders ortamında genellikle tercih edilen yüz yüze iletişime materyal kullanımı da eklenirse öğrenci derse veya konuya karşı daha bir dikkatini verecektir.
- (iii) *Öğrencilerin Bireysel İhtiyaçlarının Karşılmasına Yardımcı Olur:* Eğitim-öğretim ortamında öğrenci sayısının fazla olması beraberinde farklı öğrenme stillerini de getirecektir. Kullanılan materyal sayısının fazla olmasıyla her öğrencinin öğrenme ihtiyacına yönelik sorunları da azaltacaktır.
- (iv) *Hatırlamayı Kolaylaştırır:* Herhangi bir kavram sadece sözel yollarla öğretilirse kalıcılığı da azalacaktır. Ancak uygun görsellerin de kullanımıyla daha sonra bu kavram rahatlıkla hatırlanabilecektir.
- (v) *Zamandan Tasarruf Sağlar:* Uygun materyal kullanımı öğretimden kısa zaman içinde verim almayı sağlar.
- (vi) *Güvenli Gözlem Yapma İmkânı Sağlar:* Sınıf ortamına getirilmesi mümkün olmayan durumlar veya getirilmesi tehlike arz eden durumlar uygun materyaller kullanılarak güvenli bir şekilde gözlemlenebilir, analiz edilebilir.
- (vii) *Farklı Zamanlarda Birbirleriyle Tutarlı İçeriğin Sunulmasını Sağlar:* Anlatım yöntemini tercih eden ya da materyal kullanmadan eğitim veren öğretmenler farklı sınıflara girdiği zaman haliyle bazı notları vermeyi unutulabilir. Ancak materyal kullandığı zaman her sınıfta aynı örnekleri verme fırsatını yakalamış olur.
- (viii) *Tekrar Tekrar Kullanılabilirler:* Öğretimde materyal kullanılmadığı takdirde öğretmenler aynı şeyleri defalarca yazmak zorunda kalırlar. Ancak materyal kullanımı söz konusu olursa hem zamandan hem maliyetten tasarruf edilmiş olur.
- (ix) *İçeriği Basitleştirerek Anlaşılmayı Kolaylaştırır:* Öğrencilere bazen bazı konular çok karmaşık gelebilir. Materyal kullanımıyla konuların karmaşık olma hali giderilmiş olur bu durum da öğrencilerin anlamalarını kolaylaştırır.
- (x) *Soyut Şeyleri Somutlaştırır:* Yaşları gereği soyut kavramları anlamakta zorlanan öğrenciler materyaller sayesinde soyut kavramları daha rahat öğrenme fırsatı yakalarlar.

Görsel okuma becerisinde kullanılacak materyaller ve işlevleri aşağıda verilmiştir.

Resimler, sadece eğitim-öğretim sürecinin değil hayatın her alanında vazgeçilmez görsel öğelerin başında gelmektedir. Öğretim ortamında birçok işlevi vardır. Resimlerin tercih edilme sebebinin başında hem ucuz olması hem de verdiği mesajlar gelmektedir.

Resimlerin Türkçe dersinde temel dil becerilerine etkisi yadsınmaz. Özbay'a (2011) göre anlama, konuşma ve yazma becerilerine katkısı bunun bir kanıtıdır. Sınıf ortamına resimlerin getirilip onların vermek istediği mesajlar hakkında öğrencilerin konuşturulması veya resimler hakkında öğrencilerden bir kompozisyon yazmalarının istenmesi buna örnek gösterilebilir. Başaran (2003: 21) da psikomotor becerilerin öğrencilere kazandırılmasında en etkili unsurların başında resimlerin geldiğini söylemektedir. Bunun yanı sıra öğrencinin bilgiyi özümsemesinde resimlerin son derece yararlı olduğunu ifade etmektedir.

Resimlerin öğrenme ortamında etkili birer unsur olmaları onların gerçeğe uygunluğuna, renk kalitesine ve yazılı ifadelerin yerinde kullanılmasına bağlıdır.

Haritalar, coğrafya dersinde kullanımı fazla olsa da yeri gelince Türkçe derslerinde de kullanılabilir. Derste işlenen, metinde söz konusu olan yerlerin gösterilmesinde veya gezi yazılarında bahsedilen mekânların öğrencilere aktarılmasında kullanılabilirler. Bunun yanı sıra Türk topluluklarının dünyadaki yeri ve Türkçe konuşan bölgelerin öğrencilere anlatılmasında da yine haritalar tercih edilebilirler (Özbay, 2011).

Şemalar, değişik fonksiyonları olan görsel öğeler arasında yer alırlar. Kronolojik ve sayısal verilerin ya da belli bir düzene göre verilmesi gereken soyut bilgilerin anlatılmasında kullanılırlar. Şemalar, herkesin anlayabileceği biçimde hazırlanmalıdır. Görsel unsurların ön planda olmasına dikkat edilmelidir (Başaran, 2003).

Videolar, içinde bulunduğumuz yüzyılda en çok kullanılan görsel materyallerin başında gelmektedir. Özellikle sosyal medyanın insanların hayatında bu denli yer edindiği bir çağda videoların önemi yerini korumaktadır. Diğer materyaller gibi videoların da hem yararları hem de zararları vardır. Kullanımı ve bundan yarar sağlanması yine insanoğlunun elindedir.

Görüntü ve sesi birlikte vermesi videonun kayda değer en önemli özelliğidir. Eğitimöğretimde tek başına tercih edilebileceği gibi diğer materyallerle de kullanılabilir. Gerçek hayatı yansıtması, bilgi deposu olması, birden fazla mesajı aynı anda içermesi videoların önemli işlevlerinden birkaçıdır (Özbay, 2011).

Videoların Türkçe eğitiminde de kullanılma yerleri de son derece fazladır. Temel dil becerilerinin geliştirilmesinde ve tiyatro, drama vb. türlerin öğretilmesinde de yararlanılabilir. Video kasetine kaydedilmiş olan bir film öğrencilere izletildiği zaman öğrenciler filmde yer alan kahramanların konuşma biçimlerine, jest ve mimiklerini kullanma özelliklerine, vurgu ve tonlamalarına, birbirlerini dinleme tarzlarına dikkat edebilirler. Bu da öğrencilerin konuşma ve dinleme becerilerini geliştirir. Bu sayede öğrenciler kendi konuşma ve dinleme tarzlarındaki eksik veya yanlışları görme fırsatını yakalamış olurlar. (Aşlıoğlu, 1993: 198).

Videoların kullanılma alanlarından birisi de tiyatro çalışmaları ve tartışma alanlarıdır. Okulda yapılacak herhangi bir tiyatro gösterisi öncesi çocuklara kaydedilmiş bir tiyatro oyunu izletilerek onların kendi rollerinde nasıl davranacaklarını görmeleri sağlanmış olur. Bunun yanı sıra herhangi bir panel, açık oturum, sempozyum, tartışma programları da öğrencilere izletilebilir (Özbay, 2011).

Televizyon, şüphesiz insanoğlunun en önemli buluşlarının başında gelmektedir. Hayatımızın içinde derin bir şekilde nüfuz etmiş olması onun önemini bir kat daha da artırmaktadır. Birçok yararı olduğu gibi insanları çok fazlasıyla olumsuz etkilediği noktalar da mevcuttur.

İnsanların özellikle de çocukların zamanının çoğunu televizyona ayırması ve bunun da onların hayatını derin şekilde etkilemesi (Özbay, 2011), tasarlanması ve geliştirilmesinin maddi açıdan zaman alması olumsuz özelliklerinden birkaçıdır.

Okur-yazarlık gibi önemli bir problemi gidermede bir alternatif olması, eğitim faaliyetlerini geniş bölgelere ulaştırması, okulların sunamadığı materyalleri sunarak maliyeti düşürmesi, öğretmenlere zamandan tasarruf sağlamasını kazandırması (Demirel

vd., 2001); öğrencilerin uzak bölgeleri ve çeşitli kültürleri, yaşam tarzlarını görmeleri, aynı anda birkaç duyu organına hitap etmesiyle öğrenmenin kalıcı olması, psikomotor becerilerin kazandırılması televizyonun yararlarından birkaçıdır.

Televizyonda geçen programlardan öğrenci seviyesine uygun olanlardan birkaçının öğrencilere izletilmesi ve onlardan bunun hakkında fikir yürütmelerinin istenmesi ve televizyondaki dil kullanım yanlışlarının öğrencilere buldurulması Türkçe eğitiminde kullanılabilen alanlarından birkaçına örnek olarak gösterilebilir (Özbay, 2011).

Grafikler, genellikle sayısal verilerin ön planda olduğu materyallerdir. Bu verilerin analiz edildiği görsellerdir. Grafikler, bilgilerin aktarmak istediği mesajları yansıtır. Bu bağlamda dikkat edilmesi gereken noktalar bilginin türü ve hangi çeşit grafiğin tercih edileceğidir. Grafikten gerekli verimin alınması için ön bilgiye sahip olmak da gereklidir (Akyol, 2006).

Sözel dille ifade edilmesi zor kavramlar veya konular grafikler aracılığıyla somutlaştırılarak verilebilir. Aynı zamanda kavramlar arasındaki bağlantıların görülmesini sağlar. Özbay'a (2011) göre de Türkçe derslerinde öğrencilerin sınav sonuçlarının analiz edilmesinde ve öğrencilerin hangi konularda eksik olduklarının belirlenmesinde grafiklerden yararlanılabilir.

Bilgisayar, çağımızda en çok kullanılan öğretim materyallerinin başında gelmektedir. Öğretim sürecinde bireylerin doğrudan rol almalarını sağlayan, iş birlikli öğrenme ortamı sağlayan ve bireysel öğrenmeye dayalı sorunları rahatlıkla gideren materyallerdir. Öğrenciler ödev ve projelerini öğretmenler de ders için gerekli olan sunum, plan ve sınav sorularını yine bilgisayarlar aracılığıyla hazırlarlar (Maden ve Karadağ, 2013).

Günümüzde bilgisayarın önemi hayatın her alanında olduğu gibi eğitim alanında da artmaktadır. Bilgisayar destekli öğretimlerin yapılması veya yine bilgisayar destekli akademik çalışmaların yapılması buna örnek gösterilebilir.

Bilgisayarların Türkçe eğitimine olumsuz yansımaları özellikle okuma becerisinde görülmektedir. Boş zamanlarını kitap okuyarak değerlendirme yerine çocuklar bilgisayarlardan oyunlar oynayarak zamanlarını heba etmektedirler. Bir yandan bilginin araştırılması-sorgulanması için önemli avantajlar sağlayan bilgisayarlar diğer yandan da hazır konan, bilginin doğru olup olmadığını merak bile etmeyen nesillerin yetişmesine de sebebiyet vermektedir. Bu noktada aile ve öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Öğretmenler dil becerilerinin geliştirilmesi için öğrencilere ödevler vererek onların bilgisayar verimli kullanmalarını sağlayabilirler.

Resimli kitaplar, disiplinler arası özellikler içeren materyallerdir. Yani bu kitaplardan gerekli mesajların alınması metinler arası mesajların alınmasına bağlıdır. Sadece resimsel veya sadece sözel bilgileri içermezler. Bu noktada resimlerin ve diğer görsel unsurların bir metin gibi algılanıp analiz edilmesi düşünülmelidir. Özellikle resimli öykü kitapları öğrencilerin görsel öğeleri yorumlama ve onlardan mesajlar çıkarma becerilerini kazandırmada kolaylıklar sağlayabilir (Akyol, 2006).

Kuklalar ve modeller, öğrencilerin derse karşı ilgilerini artırmak ve dersi ilgi çekici hale getirmek amacıyla kullanılırlar. Yani dersi veya öğretimi renkli hale getirirler ve öğrencilerin derslerden zevk almalarını sağlarlar.

Kuklalar maliyet açısından ucuz materyaller olduğu gibi kullanışlı materyallerdir. Kuklaların oluşturulmasında öğrencileri derse karşı heveslendirecek malzemeler tercih edilmelidir. Modeller gerçek olmayan öğretim materyalleri olabileceği gibi insanlar da model olabilirler. Öğrencilerin anlamakta zorlandığı konuları veya kavramları anlaşılır kılmak, ulaşılması mümkün olmayan varlıkları eğitim ortamına getiren ve soyut kavramları somut hale getiren araçlardır (Başaran, 2003).

Panolar, eğitim-öğretim ortamında kullanımı eskilere dayanan görsellerdir. Öğrencilerin yazma becerilerinin geliştirilmesinde, güncel bilgilerden haberdar olmalarında ve belirli gün ve tarihleri takip etmelerinde işlev görürler. Özellikle öğrenciler tarafından yazılan kompozisyon, şiir, küçük öyküler panolarda yer aldığı bu durum diğer öğrencileri de yazmaya karşı heveslendirecektir. Yine öğrenci ürünleri olan resim ve fotoğraflar panolarda sergilenebilir.

Panolarda günlük gazetelerden ve dergilerden de kesitler sunulabilir. Bunun yanı sıra yazım kuralları ve noktalama işaretleriyle ilgili etkinlikler de panolarda yer alabilir (Özbay, 2011).

Tepegöz, Türkçe öğretiminde rahatlıkla kullanılabilen görsel materyallerdir. Normal ışık ortamında kullanılır olması ve o esnada öğretmenin sınıfa hâkim olabilmesi tepegözün iki önemli avantajıdır (Özbay, 2011). Yine Türkçe derslerinde öğretmenin metni, soruları, etkinlikleri tepegöz yardımıyla yansıtması söz konusudur. Bunun yanı sıra öğretmenlerin seçmiş olduğu metinler yansıtılabilir ve bu metinle ilgili öğrenci fikirlerine başvurabilir (Maden ve Karadağ, 2013).

Tepegözlerin bireysel çalışmalar için yeterli olmaması, herhangi bir konuyu tek başına sunamaması dezavantajlarıdır (Yalın, 2010).

Yazı Tahtaları, öğretmenlerin en çok kullandıkları materyallerdir. Son derece yararlı işlevleri vardır. Geniş alana sahip olması, rahatlıkla silinebilir olması ve yazıların kalabalık sınıflarda bile okunabilir olması bu işlevlerden birkaçıdır.

Yazı tahtalarını kullanan öğretmenlerin öğrencilere model olacak şekilde tahtayı kullanması gerekir. Öğretmenin tahtayı anlaşılır ve düzenli bir şekilde kullanması öğrencilerin bakış açılarını etkilemektedir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Görselliğin çok fazlasıyla hâkim olmaya başladığı çağımızda eğitimde de bundan yararlanmamak, buna yönelik çalışmalar yapmamak mümkün değildir. Bu bağlamda görsel okumaya ilk kez 2005 Türkçe Öğretim Programında (1-5. sınıflar) yer verilmiş ve bu alanın diğer temel dil becerileriyle değil ayrı bir öğrenme alanı olarak verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Görsel okuma ve görsel sununun öğretilmesiyle öğrencilerin üst düzey düşünme becerileri edinmeleri amaçlanmıştır. Görsel okuma becerisiyle amaçlı ve kasıtlı eylem, bilgi toplama, akıl yürütme, esneklik, çıkarımda bulunma, değerlendirme,

uygulama (Söylemez, 2016: 682) olarak ifade edilen eleştirel düşünme becerisinin de kazandırılması hedeflenen bir diğer unsurdur.

Görsel okuma becerisiyle öğrencilerin yaşama uyum sağlaması, yaşadıkları dünyayı anlamaları ve değerlendirmeleri için kazandırılması hedeflenen kazanımlara da yer verilmiştir. Örneğin “Reklâmlarda verilen mesajları sorgular. Kitle iletişim araçlarıyla (gazete, dergi, TV) verilen bilgileri, haberleri, sorgular. Çevresindeki sosyal olayları anlamlandırır ve yorumlar. Bilgi toplamak amacıyla bilişim teknolojilerinden yararlanır. Trafik işaretlerinin anlamlarını bilir.” gibi kazanımlar verilmiştir. Bu etkinliklerle öğrencilerin günlük yaşamdaki durumları değerlendirmeleri de hedeflenmiştir. Bu kazanımlardan da anlaşıldığı gibi görsel okuma eğitimiyle öğrencilerin yaşama hazırlanmaları hedeflenmiştir.

Görsel okuma eğitiminin veya becerisinin kazandırılmasında tüm bireylere (öğretmenler, aileler vb.) önemli görevler düşmektedir. Görsel okuma becerisinin öğrencilerin daha fazla üst düzey düşünme becerileri edinmeleri için önemli olduğu hususu da yine unutulmaması gereken ayrı bir durumdur.

2005 Türkçe Öğretim Programı’nda görsel okumaya detaylı yer verilmişken 2015 Türkçe Öğretim Programı’nda görsel okumaya çok az yer verildiği görülmektedir. Görselliğin veya görsel okumanın giderek önem kazandığı çağımızda bunun göz ardı edilmiş olması düşündürücüdür.

Görsellerin öğrencilerin temel dil becerilerine olan etkisinin incelendiği çok az çalışma mevcuttur. Görsellerin öğrencilerin yazma, okuma ve konuşma becerilerine etkisinin incelendiği çalışmaların da olması gerekir.

Bu veriler ışığında şu önerilerde bulunabilir:

- (i) Görsel okuma becerisi tekrar öğretim programına alınmalıdır.
- (ii) Görsel okuma becerisiyle ilgili kazanım ve etkinliklere yeterince yer verilmelidir.
- (iii) Eğitim-öğretim programının bileşenlerinden öğretmen ve öğrencilere görsel okuma ile ilgili yeterli ve faydalı bilgiler verilmelidir.
- (iv) Görselliğin ağır bastığı çağımızda metinlerde yer alan görsellerin de bu paralelde olması gerekir.
- (v) Özellikle de ilköğretim çağından itibaren görselliğin anlaşılması ve işlevinin belirlenmesi amacıyla görsel okumaya yönelik bir ders seçimi olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akyol, H. (2006). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Artut, K. (2001). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aşılioğlu, B. (1993). *Ortaokullarda Türkçe Öğretimi*. Doktora Tezi: Ankara Üniversitesi.
- Başaran, M. (2013). Türkçe Öğretimi El Kitabı. Abdurrahman Güzel & Halit Karatay. (ed.), *Görsel Okuryazarlığı* (birinci baskı) içinde (s. 351-378). Ankara. Pegem Akademi Yayınları.

- Çam, B. (2006). *İlköğretim Öğrencilerinin Görsel Okuma Düzeyleri ile Okuduğunu Anlama Eleştirel Okuma ve Türkçe Dersi Akademik Başarıları Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Osmangazi Üniversitesi.
- Demirel, Ö., & Altun, E. (Ed.) (2001). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Güldaş, G. (2012). *İlköğretim Birinci Sınıf Türkçe Kitaplarındaki Görsel Okuma Etkinlikleri ile İlgili Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi.
- Güleryüz, H. (2004). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Güneş, F. (2013). Görsel Okuma Eğitimi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-17.
- Karatekin, N., Durmuş A. & Işlak H. (2005). *Oyun ve etkinliklerle Türkçe*. Ankara: Bilgitek Yayınları.
- Köksal, K., Temur, T., Akçam, H. (2006). *İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Görsel Okuma Becerileri Üzerine Bir Araştırma*. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi sunulan bildiri, Ankara.
- Kuru, A. (2008). *İlköğretim Beşinci Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan Görsel Okuma ve Görsel Sunu Becerilerinin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi.
- Küçükahmet, L., Borçbakan, H. & Karamanoğlu, S. (2001). *İlköğretimde drama*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Maden, S., & Karadağ, Ö. (2013). Türkçe Öğretimi El Kitabı. Abdurrahman Güzel & Halit Karatay (Ed.), *Yazma Eğitimi: Kuram, Uygulama, Ölçme ve Değerlendirme* (birinci baskı) içinde (s. 221-260). Ankara. Pegem Akademi Yayınları.
- Özbay, M. (2011). *Türkçe özel öğretim yöntemleri I* (4. baskı). Ankara: Öncü Kitap.
- Sönmez, Ö. (2005). *L'Enseignement de la culture-civilisation française dans les manuels scolaires utilisés en Turquie*. Yüksek Lisans Tezi. Nantes: Université de Nantes (France).
- Söylemez, Y. (2016). İçerik Analizi: Eleştirel Düşünme. *Ekev Akademi Dergisi*, 20 (66), 671-696.
- Stokes, S. (2005). Visual Literacy in Teaching and Learning: A Literature Perspective. *Electronic Journal for the Integration of Technology in Education*. 1(1),10-18
- Ünalın, Ş. (2006). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yalın, H. İ. (2010). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.